

ISSN 2544-8935

REDAKCJA
tel. 662 061 331**RYPIN****Będą kolejne
miejsca parkingowe**

str. 2

GMINA BRZUZE**Upamiętnili ofiarę
zbrodni katyńskiej**

str. 3

RYPIN**Jaka była prawda
w Walasiewiczównie?**

str. 6

GMINA WĄPIELSK**200 lat Panie Józefie!**

str. 7

CZWARTEK
20 KWIETNIA 2023

ISSN: 2544-8935

2,99 zł
w tym 5% VAT

nr 16/2023 (397)

CRY**TYGODNIK REGIONU RYPIŃSKIEGO**

Kolejna ważna inwestycja

GMINA RYPIN ▶ Samorząd gminy Rypin wciąż inwestuje w infrastrukturę drogową. Kilkanaście dni temu wójt Janusz Tyburski zawarł umowę na remont blisko 2-kilometrowego odcinka drogi w Mariankach

Z końcem marca br. wójt gminy Rypin Janusz Tyburski podpisał umowę z Przedsiębiorstwem Robót Drogowych Spółka z o.o. w Lipnie, reprezentowanym przez prezesa zarządu Andrzeja Kurdę na realizację zadania pn. „Przebudowa drogi gminnej nr 120302C Marianki-Podole-Rypańska Prywatne (od km 0+000 do km 1+849,57)”. Umowa została podpisana w obecności radnego gminy Rypin Jarosława Łukaszewskiego. Droga zostanie przebudowana na odcinku o długości 1,85

km, od skrzyżowania z drogą wojewódzką we wsi Marianki do przejazdu kolejowego w miejscowości Podole.

– Zakres robót budowlanych obejmuje: zwiększenie parametrów nośności drogi poprzez wykonanie dodatkowych warstw nawierzchni, poszerzenie nawierzchni jezdni drogi do szerokości 5,00 m; przebudowę skrzyżowania z drogą gminną Rusinowo-Marianki, wykonanie nawierzchni poboczy wzmocnionych kruszywem łamanym, odtworzenie

istniejących rowów odwadniających, wykonanie zjazdów z betonu asfaltowego, remont przepustów, budowę na pewnych odcinkach chodnika o szerokości 2,00 m, w tym na odcinku od połączenia z istniejącym chodnikiem wzdłuż drogi wojewódzkiej do peronu przystankowego – informuje UG Rypin.

Ponadto zaplanowano: budowę nowych dwóch przejść dla pieszych z wykonaniem oświetlenia hybrydowego, wykonanie przystanków autobusowych wyposażonych w perony, wykonanie elementów bezpieczeństwa ruchu drogowego i zarządzania prędkością, w tym wprowadzenie oznakowania lokalnie ograniczającego prędkość, budowa progu zwalniającego, budowa wyspy wjazdowej do obszaru zabudowanego, wprowadzenie oznakowania aktywnego przejścia dla pieszych, wykonanie elementów odwodnienia, wprowadzenie nowego oznakowania poziomego i pionowego.

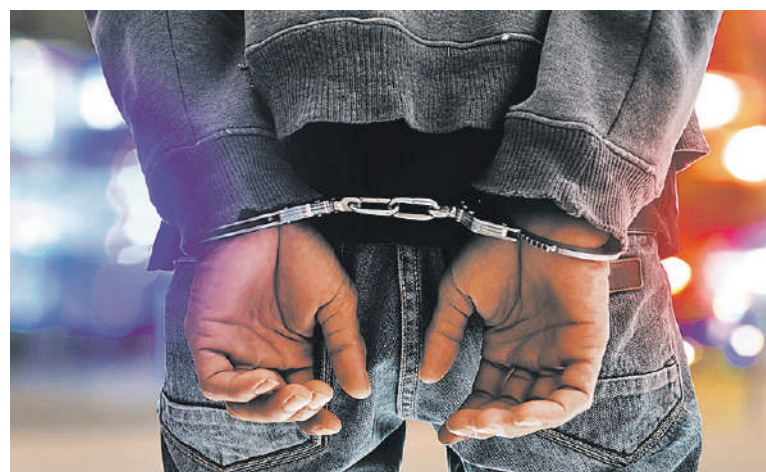
Koszt przebudowy wyniesie 2.547.242,79 zł i w 50 % zostanie sfinansowany z Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg.

(ak), fot. UG Rypin

Gmina Rypin

Kryjówka za łóżkiem nie pomogła

Policjanci z patrolówki namierzyli i zatrzymali 23-latkę, który nie stawiał się w zakładzie karnym w wyznaczonym terminie i ukrywał się przed organami ścigania. Teraz najbliższe 150 dni spędzi za kratami.

Rypińscy policjanci na podstawie wydanego przez sąd nakazu doprowadzenia do zakładu karnego prowadzili poszukiwania za 23-letnim mieszkańcem Rypina. Mężczyzna miał do odbycia karę 150 dni więzienia za przestępstwo niealimentacji. We wtorek (11.04) policjanci ustalili, że skazany przebywał w mieszkaniu na terenie gminy Rypin i tam pojechali.

– Mężczyzna jednak nie chciał spotkać się z policjantami i nie reagował na ich wezwania do otwarcia drzwi. Funkcjonariusze mając pewność, że mężczyzna znajduje się w środku, wezwali do pomocy strażaków, którzy siłowo otworzyli drzwi mieszkania. 23-

latek nadal nie dawał za wygraną i myśląc, że nie zostanie znaleziony, ukrył się za łóżkiem – podaje Komenda Powiatowa Policji w Rypinie.

Mundurowi jednak bardzo szybko zauważyli i zatrzymali 23-latkę, który od razu trafił do policyjnej celi, a stamtąd do zakładu karnego. Ponadto policjanci podczas przeszukania znaleźli u mężczyzny nabój kaliber 8 mm oraz około 65 gramów różnych substancji, które trafią do policyjnego laboratorium. Dalsze postępowanie w tej sprawie będzie uzależnione od wyników tych badań.

(ak), fot. ilustracyjne

Będą kolejne miejsca parkingowe

RYPIN ▶ Bardzo dobra wiadomość dla mieszkańców. Wkrótce w mieście ruszy budowa kolejnych kilkudziesięciu miejsc parkingowych

Burmistrz Rypina Paweł Grzybowski podpisał umowę na budowę długo oczekiwanego parkingu przy ul. Ks. Cz. Lissowskiego. O realizację tej inwestycji gospodarz miasta zabiegał od kilku lat wraz z ówczesną wiceprzewodniczącą Rady Miasta Rypin Barbarą Górecką i przy aprobacie radnych Rady Miasta Rypin. Efektem wspólnych działań było podpisanie porozumienia ze Spółdzielnią Mieszkaniową na wydzierżawienie przez miasto działki położonej przy ul. Ks. Cz. Lissowskiego pod budo-

wę parkingu. Po przygotowaniu niezbędnej dokumentacji i ogłoszonym postępowaniu wyłoniono wykonawcę, z którym podpisano umowę na realizację inwestycji.

Zadanie obejmuje wykonanie parkingu na 80 samochodów osobowych, o nawierzchni z kostki brukowej betonowej (drogi manewrowe) i z ażurowych płyt betonowych (miejsca postojowe), chodników dojazdowych, systemu odprowadzania wód opadowych i roztopowych do kanalizacji deszczowej oraz skomunikowanie

parkingu z ul. Ks. Cz. Lissowskiego poprzez istniejące zjazdy.

Wykonawcą inwestycji został Michał Podrański, prowadzący działalność gospodarczą pod firmą Zakład Robót Drogowo-Budowlanych DROGBUD, który złożył najkorzystniejszą ofertę w przeprowadzonym postępowaniu w trybie Ustawy Prawo Zamówień Publicznych. Wartość brutto zadania wynosi 848 653,40 zł. Budowa parkingu ma zakończyć się do 3 lipca br.

(ak), fot. nadesłane

Rypin

Z myślą o najmłodszych

W parku miejskim przy ul. E. Orzeszkowej zakończyły się prace związane z rozbudową infrastruktury rekreacyjnej.

Wspólna zabawa sprzyja integracji i sprawia dzieciom mnóstwo radości. Dlatego z myślą o najmłodszych mieszkańcach Rypina, w tym również z niepełnosprawnościami, miasto doposażyło plac zabaw w parku miejskim przy ul. E. Orzeszkowej. Umowę na realizację tej inwestycji kilka tygodni temu podpisał burmistrz Rypina Paweł Grzybowski w obecności przewodniczącego Komisji Budżetu Rady Miasta Rypin Zbigniewa Dariusza Kędzierskiego.

W ramach rozbudowy infrastruktury rekreacyjnej na terenie parku miejskiego za-

montowano nowe urządzenia: huśtawkę i karuzelę, przystosowane do korzystania przez osoby poruszające się na wózkach inwalidzkich. Wykonano również utwardzenie terenu z kostki brukowej betonowej, stanowiące dojazd do nowych urządzeń. Ponadto zamontowano dwa zjazdy liniowe oraz wykonano bezpieczną nawierzchnię z piasku. Wykonawcą inwestycji była firma WERAN Sp. z o.o. z Wrocławia. Wartość brutto zadania wyniosła 169 740,00 zł.

Projekt „Rozbudowa infrastruktury rekreacyjnej na terenie Parku Miejskiego przy ul.

E. Orzeszkowej” współfinansowany jest z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrożenie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego programem w zakresie rozwoju ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej.

(ak)

Rypin

„Iskry Niepodległej” w Rypinie

W dniach od 26 do 28 kwietnia na placu przy ul. Nowy Rynek będzie można zwiedzać multimedialną wystawę „Iskry Niepodległej”.

„Iskry Niepodległej” to nowoczesny spektakl multimedialny. Biura „Niepodległa” umieszczony w specjalnie zaprojektowanej naczepie ekspozycyjnej. W miejscu tym można poznać się z historią wybitnych Polek i Polaków, których cechą wspólną była chęć zmieniania świata i przekazywanie potencjału na działanie. Wśród prezentowanych postaci znajdują się bohaterowie z różnych dziedzin życia tworzących naszą codzienność: techniki, medycyny, nauki, pracy społecznej, kultury, eksploracji świata i kosmosu, sportu.

Dla każdego rozdziału opowieści przygotowano charakterystyczny design graficzny i skomponowano oryginalną muzykę, a razem tworzą one spójny spektakl. Narratorem opowieści jest cyfrowa postać, która porusza się po ścianie ekspozycyjnej na specjalnie zaprojektowanym ekranie. To z nią zwiedzający udadzą się w podróż po polskich dokonaniach, poznając bliżej losy wynalazców takich jak Bekker czy Szczepanik. Ogólnopolska trasa mobilnego widowiska rozpoczęła się w dniu z marca w Przemyśle.

W sumie „Iskry Niepodle-

głej” zawitają do 100 miejscowości. W Rypinie multimedialna wystawa będzie dostępna od 26 do 28 kwietnia na placu przy ulicy Nowy Rynek. Wstęp do naczep ekspozycyjnych jest bezpłatny. Jednorazowo na seans może wejść 20 osób. Rekomendowany wiek zwiedzających to minimum ukończone 10 lat. Projekt „Iskry Niepodległej” sfinansowano z budżetu Państwa w ramach środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Mecenasem projektu jest PKN ORLEN. Trasę wspiera Fundacja ORLEN. Partnerem przystanku w Rypinie jest Urząd Miasta Rypin. Serdecznie zapraszamy do zwiedzania wystawy.

Harmonogram:

Dzień 1: 10:00-18:00
(w godz. 10.00-15.00 do dyspozycji dla zorganizowanych grup szkolnych)

Dzień 2: 10:00-18:00
(w godz. 10.00-15.00 do dyspozycji dla zorganizowanych grup szkolnych)

Dzień 3: 10:00-16:00
(w godz. 10.00-15.00 do dyspozycji dla zorganizowanych grup szkolnych).

(ak),
fot. nadesłane

Upamiętnili ofiarę zbrodni katyńskiej

GMINA BRZUZE ➤ W sobotę 15 kwietnia przed remizą w Gulbinach miał miejsce uroczysty apel z okazji Dnia Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej

Wydarzenie rozpoczęło podniesieniem flagi państwowej na maszt i odśpiewaniem hymnu. Następnie siedmioro nowo przyjętych druhów złożyło ślubowanie.

– Bardzo cieszy fakt, że w szeregi naszej jednostki wstępują nowi członkowie. W ubiegłym roku udało się nam stworzyć pierwszą w gminie młodzieżową drużynę pożarniczą, a teraz zyskaliśmy kolejnych ochotników, w tym aż 6 pań. Każda już otrzymała konkretne zadania do realizacji i wywiązuje się z nich niezwykle sumiennie. Ostatnio wszyscy braliśmy udział w adoracji Grobu Pańskiego – informuje Krzysztof Budziński, prezes OSP w Gulbinach.

– Przyznam, że niezbyt długo się zastanawiałam, gdy zrodził się zupełnie spontanicznie pomysł wstąpienia w szeregi OSP. Dla mnie działalność w straży to przede wszystkim ludzie. Ludzie, na których mogę liczyć, także

w codziennym życiu. Dzielimy się ze sobą swoimi problemami, wspólnie sobie pomagamy. Ale największa motywacja to oczywiście chęć niesienia pomocy innym. Wierzę, że to jest słuszną decyzją i że będę mogła, wykazać się ofiarnością, empatią oraz brać

udział w społecznej działalności jednostki – mówi druhna Barbara Rygielska.

Spotkanie było również okazją do wspomnienia katyńczyków, związanych z terenem obecnej gminy Brzuze, a zwłaszcza urodzonego w Gulbinach Bronisława

Szymańskiego, funkcjonariusza przedwojennej Policji Państwowej, zamordowanego wiosną 1940 roku w Kijowie-Bykowni. W ubiegłym roku został uhonorowany dębem pamięci oraz okolicznościową tablicą. Członkowie młodzieżówki przy OSP w Gulbinach zaprezen-

wali krótki program słowno-muzyczny, nawiązujący do tematyki zbrodni katyńskiej.

Spotkanie prowadził Jarosław Biezuński, naczelnik OSP w Gulbinach. Wśród przybyłych gości znaleźli się: Grzegorz Dzierżyński – wiceprezes Zarządu Oddziału Powiatowego ZOSP RP w Rypinie, Ryszard Kaźmierkiewicz – prezes Zarządu Oddziału Gminnego ZOSP RP w Brzuzem, ks. Grzegorz Adamiak – proboszcz parafii Trąbin, Tomasz Maklakiewicz – wiceprzewodniczący Rady Gminy Brzuze, Agata Ciechanowska – sekretarz gminy Brzuze, Marzena Łukowska – prezeska Stowarzyszenia Rozwoju Ziemi Dobrzyńskiej oraz krewni Bronisława Szymańskiego. Na zakończenie uroczystości złożono kwiaty i zapalono znicze pod tablicą pamiątkową poświęconą katyńczykowi.

Tekst i fot. (jd)

Gmina Rypin

Piękny jubileusz Pani Stefanii

Pani Stefania Bełdycka, mieszkanka miejscowości Starorypin Prywatny, w czwartek 13 kwietnia 2023 roku w gronie najbliższych świętowała swoje setne urodziny.

Z tej okazji w imieniu władz samorządowych i całej społeczności gminy Rypin życzenia jubilatce złożyli: wójt Janusz Tyburski oraz inspektor ds. ewidencji ludności i dowodów osobistych Joanna Derkowska. W imieniu władz wojewódzkich wręczył medal i złożył życzenia wicemarszałek województwa kujawsko-pomorskiego Zbigniew Sosnowski.

– Jubilatce życzymy kolej-

nych lat życia w dobrym zdrowiu, pogody ducha, wielu radosnych chwil pełnych życzliwości i miłości osób najbliższych – podsumowuje Urząd Gminy Rypin.

Oczywiście redakcja tygodnika CRY przyłącza się do tych życzeń.

(ak),
fot. Mikołaj Kuras/
UMWKP

Ogólnopolska kampania „Łączą nas drzewa”

LASY PAŃSTWOWE ▶ Od wielu lat Lasy Państwowe prowadzą wiosną akcje społecznego sadzenia lasu, od trzech lat w ramach kampanii promocyjnej „Łączą nas drzewa”.

Las to nasze wspólne dobro, o czym przypomina coroczna akcja sadzenia drzew, organizowana przez Lasy Państwowe. W tym czasie każdy może spróbować swoich sił w zalesianiu pod okiem specjalistów.

Sadzenie drzew to nie tylko wyraz dbałości o środowisko. To przynosząca rozmaite korzyści aktywność na świeżym powietrzu, w otoczeniu wiosennej przyrody, która jednoczy Polaków bez względu na wiek i poglądy. I to właśnie przyswieca organizatorom akcji „Łączą nas drzewa”. Każde zasadzone drzewo to ochrona klimatu. Lasów w Polsce stale przybywa, zajmują już jedną trzecią powierzchni kraju. Akcję „Łączą nas Drzewa” organizujemy po to, żeby jednoczyć wszystkich wokół przyrody, bo to nasze dobro narodowe, które musimy razem chronić i pielęgnować.

Minister z leśnikami

Pomysłodawcą projektu jest Ministerstwo Klimatu i Środowiska, który realizuje przy współpracy z Lasami Państwowymi. – Dzięki pracy leśników oraz zaangażowaniu w tego typu akcje leśność w Polsce dzisiaj to prawie 30 proc. powierzchni naszego kraju. Jesteśmy w czołówce państw europejskich pod względem wielkości obszarów leśnych. Do 2050 roku chcemy, żeby leśność wynosiła 33 proc. – mówił wiceminister klimatu i środo-

wiska Edward Siarka. W ramach projektu, oprócz sadzenia drzew, odbywają się leśne spacery, imprezy sportowe, akcje sprzątania i warsztaty.

Pół miliarda rocznie

Akcja ma skoncentrować uwagę Polaków na roli drzew w przyrodzie. Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Toruniu sadi drzewa, angażując lokalną społeczność oraz przedstawicieli samorządów i władz państwowych. Co roku leśnicy sadzą 500 milionów drzew. Dzięki akcji „Łączą nas Drzewa” każda osoba może przyczynić się do zwiększania powierzchni zielonych płuc naszego kraju, aby zapewnić bezpieczną przyszłość przyszłym pokoleniom. Sadzenie jest okazją do zapoznania się

z działaniami leśników oraz wzięcia udziału w szeregu leśnych imprez. Główną ideą akcji jest fakt, że drzewa stanowią jeden z kluczowych elementów zielonej infrastruktury, zaspokajającej liczne potrzeby społeczne.

Każdy może się włączyć

Przedsięwzięcie to kierowane jest do wszystkich obywateli i ma na celu zachęcenie do aktywnej działalności na rzecz polskich lasów, zapoznanie z gospodarką leśną i ochroną przyrody prowadzoną w Lasach Państwowych.

– Wspólna troska o lasy jest dla nas, leśników celem nadrzędnym. Drzewa zapewniają nam tlen i pochłaniają dwutlenek węgla, są także miejscem bytowania wielu gatunków fauny i flory

oraz doskonałym odnawialnym surowcem. Dzięki lasom możemy korzystać z takich darów natury jak grzyby czy zioła. Pobyt między drzewami w lesie korzystnie wpływa też na naszą kondycję i samopoczucie – mówi Józef Kubica, Dyrektor Generalny Lasów Państwowych.

Akcja „Łączą nas Drzewa” to inicjatywa, dzięki której wychodzimy naprzeciw społecznym potrzebom obcowania z przyrodą i realizacją potrzeby wypoczynku. Polskie lasy, by zachowały trwałość, a zarazem sprostały rosnącym oczekiwaniom społecznym i gospodarczym, corocznie podlegają odnawianiu. Termin ten oznacza w zasadzie jedno – sadzenie nowych drzew. Jak sadzimy drzewa w lasach?

Słownikowe pojęcie sadzenia definiuje tę czynność jako umieszczanie w ziemi sadzonek. W przypadku lasów sadzonkami są nieduże drzewka. Większość od wykiełkowania nasion żyła od roku do dwóch lat. Sadzenie, choć najpowszechniejsze, nie jest jedyną metodą jaką stosują leśnicy. Aby odnowić las, mają się różnych sposobów. Jakich?

Ze szpadlem i pod kostur

Dziś sam proces sadzenia odbywać się może dzięki pracy ludzkich rąk lub maszyn. W pierwszym przypadku, jak na razie najpopularniejszym, kluczowym elementem jest para ludzi, z których jedna osoba wykonuje otwór na sadzonkę, a druga wtyka weń drzewko, uważając, by nie zagiąć korzeni, bo wtedy drzewko może nie urosnąć lub wzrastać w sposób gospodarczo niewłaściwy. Na koniec miękkiego gruntu wokół drzewka trzeba udeptać. Puste, wypełnione powietrzem przestrzenie to dla delikatnych korzeni brak kontaktu z wilgocią gleby. Dołek można wykopać – gdy drzewka są większe – lub można zrobić szparę za pomocą specjalnego narzędzia określanego jako kostur. W ten sposób do gruntu trafiają jednolatki, drzewka najmłodsze i najmniejsze. Sprawna para posługująca się kosturem jest w stanie posadzić w ciągu dnia nawet kilka tysięcy młodych sosenek.

(artykuł sponsorowany)

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Toruniu

ul. Mickiewicza 9, 87-100 Toruń
tel. 56 65 84 366, 56 65 84 300, tel. kom. 608 660 746
rdlp@torun.lasy.gov.pl

Dopłaty 2023 – najistotniejsze zmiany

POWIAT ➤ Nabór wniosków o dopłaty bezpośrednie rozpoczął się 15 marca i jest prowadzony wyłącznie za pomocą internetowej aplikacji eWniosekPlus. W tegorocznej kampanii pojawiły się nowe rodzaje płatności związane z ochroną środowiska i klimatu

Te mechanizmy realizowane są w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Ekspert z Ośrodków Doradztwa Rolniczego bezpłatnie pomagają rolnikom w wypełnianiu wniosków. Od tego roku, aby otrzymać dopłaty, trzeba m.in. stosować zasady wzmocnionej warunkowości (przestają obowiązywać pojęcia wzajemnej zgodności, tj. cross-compliance, i zazielenienia). Wzmocniona warunkowość opiera się na 9 normach GAEC, dotyczących utrzymania gruntów wchodzących w skład gospodarstwa w dobrej kulturze rolnej, zgodnej z ochroną środowiska.

Wytyczne te są również podstawą do określenia wymagań dla dodatkowych dobrowolnych działań, które stanowią zupełnie nowy element kampanii dopłat 2023, czyli ekoschematów. Jest ich 6, i to od rolnika zależy, czy je wdroży.

Kolejna zmiana dotyczy dolnego progu powierzchni gospodarstwa objętej płatnością redystrybucyjną. Do tej pory wynosił on 3 ha, a od tego roku został obniżony do 1 ha. Istotne jest, że płatność taką przyznaje się do pierwszych 30 ha. Z kolei w przypadku uzupełniającego wsparcia dochodów dla młodych rolników zniesiono limit powierzchni gruntów, do których można otrzymać dofinansowanie (dotychczas wynosił on 50 ha).

O jakie płatności można się ubiegać w 2023 roku?

W ramach wniosku o przyznanie dopłat można ubiegać się o: płatności w ramach interwencji w formie płatności bezpośrednich, w tym: podstawowe wsparcie dochodów, płatność redystrybucyjną, płatność dla młodych rolników, płatności za realizację ekoschematów, wsparcie dochodów związanych z hodowlą krów,

bydła, owiec i kóz, a także uprawą buraków cukrowych, chmielu, lnu, konopi włóknistych, pomidorów, truskawek, ziemniaków skrobiowych, roślin pastewnych, roślin strączkowych na nasiona; płatności w ramach przejściowego wsparcia krajowego, w tym: uzupełniającą płatność podstawową, płatność niezwiązaną do tytoniu; płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW); płatności rolno-środowiskowo-klimatyczne (zobowiązania kontynuacyjne w ramach PROW 2014-2020), w tym przyznanie kosztów transakcyjnych w ramach pakietu 4, 5 lub 6; płatności ekologiczne (zobowiązania kontynuacyjne w ramach PROW 2014-2020), w tym: premię za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą i przyznanie kosztów transakcyjnych; płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych

(nowe zobowiązania w ramach WPR 2023-2027), w tym: płatność za retencjonowanie wody na obszarach przyrodniczych oraz przyznanie kosztów transakcyjnych w ramach interwencji 1, 2 lub 5; płatności ekologicznych (nowe zobowiązania w ramach WPR 2023-2027), w tym: małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi, premię za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą oraz przyznanie kosztów transakcyjnych; pomoc na zalesianie (PROW 2007-2013) – wniosek o wypłatę; premię pielęgnacyjną i premię zalesieniową (PROW 2014-2020); premię z tytułu zadrzewień (PROW 2014-2020); pierwszą premię pielęgnacyjną i zalesieniową do gruntów z sukcesją naturalną (WPR 2023-2027).

Jak złożyć wniosek, gdzie szukać pomocy?

Wnioski o przyznanie dopłat można składać wyłącznie przez

aplikację eWniosekPlus, dostępną na Platformie Usług Elektronicznych. Rolnicy, którzy nie mają komputerów, mogą liczyć na pomoc pracowników ARiMR. Wszelkie wątpliwości można konsultować również za pośrednictwem infolinii, pod nr. tel. 800 38 00 84 lub 22 595 06 11, w dni robocze w godz. 7:00-19:00 oraz w soboty 10:00-16:00. W wypełnianiu wniosków bezpłatnie pomagają eksperci z Ośrodków Doradztwa Rolniczego, więc w przypadku wątpliwości dotyczących dokumentacji warto rozważyć umówienie się na wizytę w miejscowej placówce ODR. Na stronach internetowych Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego opublikowane zostały informacje dotyczące preferowanych terminów przyjmowania wniosków.

(AdWo)

Powiat

Trzy interwencje pszczelarskie

Nabór wniosków o dofinansowanie w ramach 3 interwencji pszczelarskich finansowanych z budżetu Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 został przedłużony do 24 kwietnia.

Dokumenty przyjmowane są jedynie za pośrednictwem Platformy Usług Elektronicznych ARiMR (PUE). Dotychczas złożono 1274 wnioski na kwotę 6,65 mln zł. O to dofinansowanie mogą się ubiegać: pszczelarze, producenci produktów pszczelich i organizacje pszczelarskie (w imieniu hodowców). Refundacji podlega do 60 proc. kosztów netto zakupu nowego sprzętu pszczelarskiego, maszyn i urządzeń wykorzystywanych na potrzeby gospodarki pasiecznej, m.in. miodarek, odstojników, wialni do pyłku, czy uli lub ich elementów.

Maksymalna wysokość pomocy przekazanej beneficjentowi w okresie roku pszczelarskiego nie może przekroczyć 100 zł w przeliczeniu na jeden posiadany pień pszczeni i łącznie nie może wynieść więcej niż 15 000 zł. Przy czym organizacje pszczelarskie mogą ubiegać się o zwrot udokumentowanych kosztów bezpośrednio związanych z wykonaniem projektu w wysokości do 4 proc. wsparcia udzielonego za ich pośrednictwem (kwota ta nie może przekraczać 65 zł w przeliczeniu na pszczelarza).

Wspieranie walki z warrozą

Pomoc ta przysługuje z kolei

wyłącznie zrzeszeniom pszczelarskim, które mogą ją otrzymać na zakup warrozoobójczych produktów leczniczych – nie tylko weterynaryjnych, lecz także tych zawierających substancje czynne dopuszczone do stosowania w gospodarstwach ekologicznych. Zwrotowi podlega do 90 proc. kosztów netto zakupu tych leków. Należy zaznaczyć, że można ubiegać się także o refundację udokumentowanych wydatków bezpośrednio związanych z wykonaniem projektu w wysokości do 4 proc. wsparcia udzielonego pszczelarzom (kwota ta nie może przekraczać 30 zł w przeliczeniu na hodowcę).

Pomoc na odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczoł

Również w ramach tej interwencji wnioski o wsparcie mogą składać wyłącznie organizacje pszczelarskie. Dofinansowaniem objęty jest zakup: matek pszczełich, pochodzących z linii hodowlanych, dla których prowadzone są księgi lub rejestry; odkładów lub pakietów pszczełich z matkami pochodzącymi z linii hodowlanych; a także odkładów lub pakietów pszczełich od producentów, którzy uzyskali rekomendację

związków lub zrzeszeń pszczelarskich. Refundacji podlega do 70 proc. kosztów netto, a roczna kwota pomocy dla beneficjenta nie może przekroczyć 10 000 zł. Również w tym przypadku organizacje pszczelarskie mogą ubiegać się o zwrot udokumentowanych wydatków bezpośrednio związanych z wykonaniem projektu – to również maksymalnie 4 proc. wsparcia udzielonego za ich pośrednictwem pszczelarzom (ta kwota w przeliczeniu na pszczelarza nie może przekraczać 30 zł).

Producenci matek, pakietów i odkładów pszczełich, którzy chcą uczestniczyć w realizacji tej interwencji zobowiązani są dostarczyć do Centrali ARiMR (Departament Rynków Rolnych ARiMR, ul. Poleczki 33, 02-822 Warszawa) wystawione w 2023 r. oryginalne zaświadczenia weterynaryjne o zdrowotności rodzin pszczełich. Lista takich producentów, u których można dokonać objętych refundacją zakupów została opublikowana pod linkiem: <https://www.gov.pl/web/arimr/rok-pszczelarski-2023>. Tam również zamieszczono więcej informacji na temat tych interwencji.

(AdWo)

Powiat

Blisko 20 mld zł na kontach rolników

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa przekazuje na konta rolników płatności bezpośrednie i obszarowe z PROW w ramach kampanii za 2022 rok.

Zaliczki zostały zrealizowane w ubiegłym roku, teraz trwają wypłaty końcowe. W sumie z tytułu dopłat za 2022 rok na konta rolników trafiło dotychczas 19,26 mld zł. Od 17 października 2022 r. ARiMR wypłacała zaliczki, na najwyższym dopuszczonym w Unii Europejskiej poziomie. W tym okresie rolnikom przekazano ponad 12,92 mld zł, tj. 10,78 mld zł w ramach wsparcia bezpośredniego i ponad 2,14 mld zł w zakresie płatności obszarowych z PROW. Od 1 grudnia 2022 r. trwa realizacja płatności koń-

cowych. Do tej pory z tego tytułu na konta beneficjentów trafiło ok. 6,34 mld zł – prawie 5,56 mld zł w ramach dopłat bezpośrednich i ponad 0,78 mld zł w postaci wsparcia obszarowego. Czas na realizację wypłat w ramach tej kampanii mija 30 czerwca 2023 r. Warto, by oczekujący na przelew upewnili się, że biura powiatowe Agencji mają właściwe dane dotyczące numerów ich kont bankowych. Jeżeli rachunek będzie nieaktywny, środków nie uda się przekazać.

(AdWo), fot. archiwum

Jaka była prawda w Walasiewiczównie?

RYPIN ➤ W czwartek 13 kwietnia w Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej w Rypinie odbyła się prelekcja Marzeny Jaworskiej, kustoszki Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie, autorki biografii Stanisławy Walasiewiczówny

Lekkoatletka urodziła się w 3 kwietnia 1911 roku w Wierzbachu koło Górzna, wsi w powiecie brodnickim. Gdy miała kilkanaście miesięcy, wraz z rodziną wyemigrowała do Stanów Zjednoczonych, gdzie jej ojciec otrzymał pracę w stalowni w Cleveland.

– Sport pociągał ją od wczesnego dzieciństwa. Całe dni spędzała w miejskim parku rekreacyjnym. Biegała, grała w koszykówkę i baseball. W 1927 roku Pismo „Cleveland Press” zorganizowało zawody lekkoatletyczne dla dziewcząt pod hasłem „Szukamy olimpijczyków”. Uczestniczyło w nich 14 tysięcy zawodniczek, wśród nich Walasiewiczówna. Została zakwalifikowana do reprezentacji olimpijskiej USA w sztafecie 4X100 metrów i jako rezerwowa w biegu na 100 metrów. Niestety, brak obywatelstwa amerykańskiego i pełnoletności wyeliminowały ją z uczestnictwa w rywalizacji – wyjaśniła prelegentka.

W Cleveland Stella Walsch, bo takim imieniem i nazwiskiem posługiwała się Walasiewiczówna w Stanach Zjednoczonych, wstąpiła do polskiej organizacji Sokół, na rzecz której później przez wiele lat pracowała jako trenerka. Gdy w 1929 roku przyjechała po raz pierwszy do Polski z grupą Polonii Amerykańskiej na Wszechświatowski Złot Sokolstwa, na zawodach sportowych towarzyszących imprezie wygrała w kilku konkurencjach, wzbudzając sporą sensację. Za namową władz PZLA wstąpiła

Więcej zdjęć na naszej stronie:
RYPIN-CRY.PL

do warszawskiego klubu Sokół – Grażyna i zadebiutowała w polskich barwach w meczu z Austrią i Czechosłowacją w Królewskiej Hucie.

– Spisała się znakomicie, zwyciężając w konkurencjach biegowych na 60, 100 i 200 metrów oraz w skoku w dal – mówiła Marzena Jaworska o początkach kariery Stanisławy Walasiewiczówny.

Rozpoczęła się droga polskiej lekkoatletki na sportowe szczyty. W 1930 roku na Światowych Igrzyskach Kobiet w Pradze zajęła pierwsze miejsca w biegach na 60, 100 i 200 metrów oraz trzecie w sztafecie 4X100 metrów. Na olimpiadzie w Los Angeles w 1932 r. była pierwsza na 100 metrów, a w 1936 w Berlinie druga też na 100 metrów. Zdobywała laury również na Mi-

strzostwach Europy i Akademickich Mistrzostwach Świata.

– Walasiewiczówna zadziwiała swoją sprawnością do późnego wieku. W 1951 roku zdobyła swój ostatni tytuł mistrzyni USA w skoku w dal. Karierę zawodniczą zakończyła w 1956 roku. Wyszła wówczas za mąż za Amerykanina Harrego Neila Olsona. Pasja do sportu sprawiła, że w Cleveland do końca życia trenowała młodzież. Często odwiedzała Polskę jako działaczka polonijna i trenerka, wspierając akcje PKOl-u. Po raz ostatni była w ojczyźnie w 1977 r. jako honorowy gość III Igrzysk Polonijnych – wyjaśniła mówczyni.

Walasiewiczówna planowała kolejny przyjazd do kraju urodzenia w 1981 roku, ale tragedia na parkingu centrum handlowe-

go w Cleveland zakończyła jej życie.

– Znalazła się w niewłaściwym czasie w niewłaściwym miejscu. Pojechała do sklepu i wychodząc z niego, zobaczyła na parkingu, że ktoś się włamuje do jej samochodu. Wywiązała się szarpanina między nią, a dwoma młodymi mężczyznami. Została postrzelona, leżała przy samochodzie najprawdopodobniej bardzo długo. Znalaziono ją przez przypadek. Karetka, która po nią jechała, złapała gumę, została więc odwieziona do szpitala przez policjanta. Zmarła na stole operacyjnym. Koroner podczas badań stwierdził, że była osobą interplciową. Ta wiadomość przedostała się do prasy. Sugerowano, że była mężczyzną, uznano, że należy jej odebrać wszystkie medale,

że to oszustka. Polska społeczność była tym bardzo oburzona, zawiązał się nawet komitet broniący dobrego imienia lekkoatletki. Ostatecznie koroner stwierdził, że Stanisława Walasiewicz całe swoje życie żyła jako kobieta, urodziła się jako kobieta i czuła się kobietą. Medali jej nie odebrano – wyjaśniła prelegentka.

Jaka była Walasiewiczówna, jakie robiła wrażenie, opisał Wojciech Trojanowski, polski lekkoatleta, dziennikarz i sprawozdawca sportowy.

– Poznałem ją, gdy w roku 1930 przyjechała do Polski. Trudno było nazwać ją ładną, ale usposobienie miała niezwykle miłe – skromna, nieśmiała, koleżeńska, pełna najlepszej woli, aby pomagać swoim koleżankom. Oglądałem ją na treningach, nawet sam konkurowałem z nią – ja przez płotki, ona w biegu płaskim. I nawet wtedy doznawałem dziwnego uczucie, że obok mnie biegnie ktoś, kogo twarde, łomocące kroki jakoś dziwnie z kobiecą naturą się nie zgadzają. Podejrzenia, poparte później przez panny z AZS-u zatrzymałem dla siebie. Ale każde nasze spotkanie miało wyraz dwojaki: fizyczna charakterystyka chłopca, a usposobienie delikatne, miękkie i w stu procentach kobiece. I szlachetne, do tego pełne przyjaźni i ukochania kraju, który przecież znała tak mało – podkreślał znajomy lekkoatletki.

Tekst i fot. (jd)

200 lat Panie Józefie!

GMINA WĄPIELSK ▶ Mieszkaniec Wąpielska Pan Józef Kamiński świętował w poniedziałek 17 kwietnia swoje 100. urodziny. W tym miejscu przyłączamy się do samorządowców, którzy odwiedzili jubilata, życząc kolejnych stu lat w zdrowiu szanownemu jubilatowi

W tym wyjątkowym dniu jubilatowi towarzyszyła najbliższa rodzina oraz wójt gminy Wąpielsk Dariusz Górski, a także sekretarz gminy Wąpielsk Agnieszka Matyjasik, zastępca kierownika Urzędu Stanu Cywilnego Agnieszka Ciecierska, przewodniczący Rady Gminy Wąpielsk Tomasz Czajkowski i kierownik placówki terenowej KRUS w Rypinie Ziemowit Kłosowski. Zwracając się do jubilata, goście podkreślali, że

setne urodziny to piękna i skłaniająca do zadumy rocznica. Sto lat to czas, który dla większości z nas wydaje się być nie do osiągnięcia, to czas w którym można zdobyć mnóstwo doświadczeń i mądrości, przeżyć wspaniałe chwile szczęścia i niezmierzonej radości.

Przekazując wyrazy uznania dla przeżytych lat, goście życzyli Panu Józefowi dużo zdrowia oraz by każdy kolejny dzień był rado-

śny, pełen życzliwości i miłości najbliższych. Pan Józef Kamiński urodził się 17 kwietnia 1923 roku w Puszczy Rządowej. Miał czworo rodzeństwa: dwie siostry i dwóch braci. W 1954 roku ożenił się z Panią Stanisławą. Doczekali się dwóch córek i dwóch synów. Jubilat ma dziesięciu wnuków i dziesięciu prawnuków.

Pan Józef przez całe swoje życie ciężko pracował. W czasie wojny został wywieziony

na przymusowe roboty koło Sztumu. Kiedy założył rodzinę, prowadził gospodarstwo rolne i rozwoził mleko. Wiele mieszkańców pamięta Pana Józefa jako życzliwego człowieka, który lubił dzieci, bo zawsze po mszy świętej częstował je cukierkami.

– Nasz jubilat zawsze służył pomocą i radą najbliższym. Jest pogodny lubi zwierzęta, szczególnie psy, często ogląda programy przyrodnicze, jeździ na rowerze

stacjonarnym. Żywo interesuje się życiem rodziny, sytuacją w kraju i na świecie. Drogiemu Jubilatowi jeszcze raz serdecznie gratulujemy i życzymy dalszych lat w zdrowiu i radości – informuje Andżelika Frejheit z Urzędu Gminy Wąpielsk.

Raz jeszcze: 200 lat Panie Józefie!

(ak),
fot. nadesłane

Prezentowali szkołę na dniu otwartym

GMINA ROGOWO ➤ W czwartek 13.04. 2023 r. w Zespole Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Nadrożu odbył się dzień otwarty. Szkołę odwiedziły grupy uczniów ze szkół podstawowych, indywidualnie z rodzicami oraz lokalne władze. Wiceminister rolnictwa i rozwoju wsi Annę Gembicką reprezentowała Marzena Łukowska

Wybór szkoły średniej to jedna z najpoważniejszych decyzji w życiu ucznia. Aby pomóc w tym trudnym wyborze, ZS CKR tradycyjnie już organizuje dzień otwarty, podczas którego prezentuje ofertę edukacyjną na kolejny rok szkolny, dorobek szkoły oraz sukcesy uczniów. Ci, którzy odwiedzili w tym dniu ZS CKR, mogli poczuć wyjątkowy

klimat miejsca i docenić zalety dynamicznie rozwijającej się szkoły.

– Goście zostali oprowadzeni po placówce i przyległym do niej terenie. Bardzo dużym zainteresowaniem cieszyły się maszyny rolnicze, które są domeną technikum mechanizacji rolnictwa i agrotechniki. W każdej z sal lekcyjnych, a także

w terenie prezentowały się zawody: technik architektury krajobrazu, technik weterynarii, technik rolnik, technik inżynierii środowiska i melioracji oraz technik mechanizacji rolnictwa i agrotechniki. Uczniowie opowiadali o kształceniu zawodowym i przybliżali specyfikę zawodu. Ciekawie zaprezentowano kształcenie ogólne i językowe.

Na gości czekały liczne konkursy i zabawy. Aktywnie prezentował się również samorząd szkolny i redaktorzy szkolnej gazetki „Cekaerka”. Swoje umiejętności zaprezentowała grupa mundurowa pokazem musztry – informuje Marta Bednarczuk z ZS CKR w Nadrożu.

Stałym punktem dnia otwartego była wizyta w kom-

pleksie sala gimnastyczna – stołówka szkolna – internat. Uczniowie zwiedzili pokoje i zapoznali się z harmonogramem dnia pobytu w internacie. Na koniec otrzymali słodki poczęstunek, a w sali gimnastycznej mieli możliwość obejrzenia pokazy sprawności fizycznej.

(ak), fot. nadesłane

Ukraińska Wielkanoc w Rypinie

RYPIN ➤ W minionym tygodniu uchodźcy z Ukrainy przebywający w naszym mieście obchodzili Wielkanoc. W świętowaniu towarzyszyli im członkowie Stowarzyszenia Rozwoju Ziemi Dobrzyńskiej

Kościół prawosławny świętuje Wielkanoc później od katolików. Wynika to z przesunięcia kalendarza juliańskiego względem gregoriańskiego. Poprzedza ją Wielki Tydzień – Strastnaja Siemica, który rozpoczyna Niedziela Palmowa. Prawosławni do świątecznych koszyczków wkładają niemal te same produkty, co katolicy. Z powodu wojny mieszkający w Polsce obywatele Ukrainy nie mieli możliwości powrotu na święta do domu. Dlatego w dużej mierze ten wyjątkowy czas spędzili ze swymi rodzinami oraz z Polakami.

Tak było też w naszym mieście. Świąteczne spotkanie odbyło się w siedzibie Stowarzyszenia Rozwoju Ziemi Dobrzyńskiej. Na stole nie zabrakło tradycyjnych ukraińskich potraw.

– Każde tego typu spotkanie pogłębia i umacnia relacje polsko-ukraińskie. Mimo trwającej wojny, wśród uchodźców dominuje poczucie nadziei i wdzięczności. Oni nie ukrywają wzruszenia. Znaleźli u nas schronienie, ale tęsknią za ojczyzną, domem i planują powrót do kraju. Robiliśmy i dalej robimy wszystko co

w naszej mocy, żeby przyjaciele zza wschodniej granicy czuli się dobrze – mówi Marzena Łukowska, prezes Stowarzyszenia Rozwoju Ziemi Dobrzyńskiej.

Od 24 lutego 2022 roku, gdy rozpoczęła się rosyjska agresja, do Polski przybyło kilka milionów uchodźców z Ukrainy. Wielu z nich znalazło schronienie w Rypinie i okolicznych miejscowościach, gdzie spotkali się z ciepłym przyjęciem ze strony mieszkańców. Ukraińcy mogą liczyć także na wsparcie polskich instytucji.

(AdWo), fot. nadesłane

OGŁOSZENIE

OBWIESZCZENIE STAROSTY RYPIŃSKIEGO z dnia 11 kwietnia 2023 roku o wszczęciu postępowania administracyjnego

Na podstawie art. 11d ust. 5 ustawy z dnia 10 kwietnia 2003 roku o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych (t.j.: Dz.U. z 2023r., poz. 162) zwanej dalej ustawą oraz art. 49 § 1 i 2 oraz art. 61 § 4 ustawy z dnia 14 czerwca 1960r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j.: Dz.U. z 2022r., poz. 2000 z późn. zm.) zwanej dalej KPA

z a w i a d a m i a m

że na wniosek **Wójta Gminy Brzuze z dnia 06 marca 2023 roku, uzupełniony w dniu 04 kwietnia 2023 roku**, zostało wszczęte postępowanie administracyjne w sprawie wydania decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej pn.: „Budowa drogi gminnej Ugoszcz - Julianowo”

Działki objęte inwestycją:

obręb ewidencyjny 0017 Ugoszcz, jednostka ewid. 041202_2 Brzuze gmina.

- ✓ działki nr ewid. 146/1, 190/1, 193/1, 194/1, 193/2, 204 – istniejący pas drogowy,
- ✓ działki nr ewid. 194/3 (194/7, 194/8), 194/4 (194/5, 194/6), 195/2 (195/3, 195/4), 197 (197/1, 197/2), 198/2 (198/10, 198/11), 198/5 (198/7, 198/8), 190/2 (190/3, 190/4), 191 (191/1, 191/2), 209/2 (209/3, 209/4), 211 (211/1, 211/2), 212 (212/1, 212/2), 213 (213/1, 213/2);

Oznaczenie nieruchomości lub ich części, objętych wnioskiem o wydanie decyzji o zezwoleniu na realizację przedmiotowej inwestycji drogowej:

- przed nawiasem podano numer działki ulegającej podziałowi,
- w nawiasach podano numery działek po podziale,
- w nawiasach pogrubioną czcionką zaznaczono numery działek niezbędnych dla realizacji inwestycji.

Jednocześnie informuję, że:

- ✓ zgodnie z art. 11d ust. 9 i 10 ustawy z dniem zawiadomienia o wszczęciu postępowania w sprawie wydania decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, nieruchomości stanowiące własność Skarbu Państwa bądź jednostek samorządu terytorialnego, objęte wnioskiem o wydanie decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, nie mogą być przedmiotem obrotu w rozumieniu przepisów o gospodarce nieruchomościami. Czynność prawna dokonana z naruszeniem powyższego zakazu jest nieważna;
- ✓ stosownie do dyspozycji art. 11d ust. 5 ustawy starosta wysyła zawiadomienie o wszczęciu postępowania w sprawie wydania decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej wnioskodawcy, właścicielom lub użytkownikom wieczystym nieruchomości objętych wnioskiem o wydanie tej decyzji na adres wskazany w katastrze nieruchomości oraz zawiadania pozostałe strony w drodze obwieszczenia: w prasie lokalnej, na tablicach ogłoszeń w Starostwie Powiatowym w Rypinie, a także w urzędzie gminy właściwym ze względu na przebieg drogi oraz w urzędowych publikatorach teleinformatycznych – Biuletynie Informacji Publicznej tych urzędów;
- ✓ zgodnie z art. 49 KPA zawiadomienie stron postępowania uważa się za dokonane po upływie 14 dni od dnia publicznego ogłoszenia;
- ✓ z aktami sprawy strony mogą zapoznać się w Wydziale Budownictwa Starostwa Powiatowego w Rypinie ul. Warszawska 38, pokój 107 (tel. 54 280 24 32) w dniach od poniedziałku do piątku w godzinach pracy urzędu tj. od 7³⁰ do 16⁰⁰ (poniedziałek, wtorek) od 7³⁰ do 15³⁰ (środa, czwartek) od 7³⁰ do 14³⁰ (piątek) w terminie 14 dni od dnia ogłoszenia niniejszego obwieszczenia,
- ✓ niniejsze obwieszczenie stanowi dopełnienie obowiązku wynikające z art. 10 KPA

znak: WB.6740.1.1.2023

Z up. STAROSTY
inż. Joanna Kacprzycka
Z-C A KIEROWNIKA
Wydziału Budownictwa

Historia zadań domowych

CIEKAWOSTKA ▶ Zadania domowe – chyba nikt nie wspomina ich dobrze, ale z drugiej strony pozwalały utrwaląć wiedzę zdobytą w szkole. Obecnie w naszym kraju istnieje wiele ruchów, które chcą zakazania prac domowych. Warto, by ich członkowie zapoznali się z historią, ponieważ podobna akcja trwała kilka dekad w USA

Na początku XX wieku na zachodzie USA powstał ruch społeczny przeciwko zadaniom domowym. Nawet władze stanu Kalifornia faktycznie zabroniły nauczycielom zadawania uczniom pracy do domu. Drobne zadania dozwolono zadawać uczniom starszym niż 14 lat. Krytykowano naukę pamięciową, która charakteryzowała wówczas amerykańskie szkoły. W czasach wielkiego kryzysu, czyli od 1929 do ok. 1934 roku w USA ponownie uderzano w zadania domowe. Przewodził im utytułowany psycholog John Dewey.

Miał pomysł na szkołę w której nie ma lekcji, przedmiotów, a tylko problemy. Uczeń przychodził do szkoły i miał problem, np. budowę drewnianego ogrodzenia. Pod okiem nauczyciela budował ogrodzenie, a przy okazji zdobywał wiedzę na przykład z matematyki, fizyki czy biologii. Była to piękna teoria, która znalazła sporo zwolenników. Niestety idea doprowadziła do tego, że po II wojnie światowej zaledwie co dziesiąty uczeń w USA przeznaczał na naukę w domu ok.

2 godzin. W latach 30. prace domowe zrównano niemal z niewolniczą pracą dzieci.

Wszystko zmieniło się w 1957 roku. Wtedy to naukowcy z ZSRR wystrzelili w kosmos pierwszego sztucznego satelitę – Sputnika. W USA zapanowała panika, ponieważ obawiano się, że wyniesiony w kosmos kawał metalu to w istocie broń. Oczywiście prawda była inna, ale Amerykanie zaczęli zadawać sobie pytanie: dlaczego Rosjanie nas prześcignęli?

Minął rok, a Kongres USA przyjął nowe prawo o Obronnej Edukacji. Przeznaczono miliard dolarów na dodatkowe lekcje matematyki, fizyki, chemii i języków obcych. Szkoła miała przygotowywać młodych ludzi do ewentualności wybuchu wojny. Wróciły także zadania domowe i to nie były jakie. Starano się, by zadanie domowe miało na celu rozwiązanie jakiegoś problemu. Pochłaniało to uczniom wiele godzin. Już w 1962 roku 23% uczniów spędzało przynajmniej 2 godziny w domu na nauce. W latach 80-tych prezydent Reagan ponownie dokręcił śrubę i wymagał od

szkół zadawania jeszcze większej ilości prac domowych. Wkrótce USA zdominowały ZSRR w dziedzinie nauki i gospodarki.

W Europie prekursorami zadawania prac domowych byli Prusacy. Stworzyli świetny, chociaż surowy system edukacji, dzięki któremu w ciągu kilku dekad zdominowali naukową scenę w Europie. Podstawą ich systemu były szkoły ludowe, które kształciły dzieci w duchu niemieckości i dyscypliny. Prace domowe były jednym ze sposobów uzyskania dyscypliny.

W Polsce najbliżej zniesienia prac domowych byliśmy w 2007 roku, gdy ówczesny Rzecznik Praw Ucznia i Rodzica Krzysztof Olędzki stwierdził, że zadawanie prac domowych jest sprzeczne z konstytucją. Tymczasem w Azji, np. w Chinach, w ubiegłym roku wprowadzono w niektórych placówkach przerwy na sen dla uczniów. Stało się tak, ponieważ dzieci mają mnóstwo zadań domowych i odrabiają je do późna w nocy. Następnego dnia w szkole potrafiły zasnąć nawet na stojąco.

(pw)

XX wiek

Piotr czy Paweł?

W 1905 roku w Wąbrzeźnie odbyła się nietypowa rozprawa sądowa, w której jeden ze świadków odegrał rolę Chudeja z filmu CK Dezerterzy, który na każde pytanie odpowiadał „ich weiss nicht” (nie wiem).

W 1905 roku przed sądem w Wąbrzeźnie rozpatrywano jedną ze spraw cywilnych. Przewodniczył jej sędzia Schulz. Na świadka wezwano Pawła Jaworskiego. Gdy świadek stanął przed obliczem sądu, Schulz wypytał go o personalia. – Jaworski Paweł, czy tak? – zapytał sędzia. – Bardzo przepraszam wysokiego sądu, ale ja nie wiem jak mi na imię – odpowiedział świadek. – Niech świadek zechce sobie uprzytomnić, że stoi przed sądem i że żarty należało pozostawić w domu.

Całą rozmowę cytował jeden z niemieckich dzienników, dlatego wiemy jak przebiegała.

Okazało się, że świadek dodał, że nie wie czy nazywa się Paweł czy Piotr, a jako że zeznaje pod przysięgą, to nie chce kłamać. Cała sprawa

miała się tak, że Paweł Jaworski miał brata bliźniaka. Urodził się pod koniec czerwca, więc rodzice zdecydowali się na imiona Piotr i Paweł. Szybko odbyły się chrzciny, ale nie oznaczono który z chłopców to Paweł, a który Piotr. Wkrótce jeden z braci zmarł. Rodzice nie wiedzieli, czy był to Paweł czy Piotr.

– Po prawdzie, czy ja mogę wiedzieć. Czy właśnie nie Paweł umarł, czy ja w ogóle jeszcze żyję? – zakończył wywód świadek. Sędzie Schulz wybuchnął śmiechem, a wraz z nim cała sala. Po paru minutach sędzia stwierdził, że świadek powinien dopisać w urzędzie imię Piotr i dzięki temu jako Piotr Paweł Jaworski będzie pewny swojej tożsamości.

(pw)

XX wiek

1 maja w 1952 roku

Niedługo 1 maja. Gdy zapytamy młodsze pokolenie jakie święto przypada tego dnia, większość odpowie nam milczeniem. Inni stwierdzą że to „majówka”. Nieliczni odpowiedzą, że to Święto Pracy.

W czasach PRL obowiązkiem było uczestnictwo w pochodach, które odbywały się 1 maja. W 1952 roku przeprowadzono nawet liczenie uczestników pochodów. W powiecie wąbrzeskim wypadły imponująco... jeśli wierzyć ówczesnym statystykom. W całym wąbrzeskim 1 maja 1952 roku w pochodzie miało brać udział 22 tysiące osób. Łącznie marsze zorganizowano w Wąbrzeźnie, Kowalewie, Golubiu oraz 6 miejscowościach gminnych z powiatu. W Wąbrzeźnie czoło pochodu otwierał „las czerwonych sztandarów, a za nim w długich kolumnach szli sportowcy, potem zakłady pracy, związki zawo-

dowe, ZMP, harcerze, szkoły, koła gospodyń i inni”.

Mamy informację, że w 1952 roku w wąbrzeskim pochodzie wznoszono hasła na cześć „wodza mas pracujących Towarzysza Stalina i prezydenta Bolesława Bieruta”. W powiecie lipnowskim największy pochód odbył się we wsi Jastrzębie. Była to nagroda za to, że rolnicy z tej wsi spełnili plan kontraktacji w 141%. W Zbójnie w pochodzie miały wziąć udział 2 tysiące osób. W 1952 roku hasłem pierwszomajowym było także potępienie USA za ich udział w wojnie w Korei.

(pw)

„Pralnia” w Lipnie

XX WIEK ▶ W czasie II wojny światowej w Lipnie i okolicach członkowie Armii Krajowej prowadzili akcję „N”. Jej celem było szerzenie defetyzmu wśród miejscowych Niemców. Punkt konspiracyjny w Lipnie, do którego adresowano materiały konspiracyjne, nosił kryptonim „Pralnia”

Podczas okupacji Biuro Informacji i Propagandy Komendy Głównej Armii Krajowej przeprowadzało na terenach Generalnego Gubernatorstwa oraz obszarach wcielonych do III Rzeszy akcję „N”. Głównym celem akcji było rozłożenie od wewnątrz armii i administracji niemieckiej, poprzez wpajanie żołnierzom i urzędnikom przekonania, że III Rzesza już wkrótce zostanie pobita i że spadną na nią wielkie klęski i zniszczenia. Ważnym zadaniem akcji było także poróżnienie żołnierzy z partią narodowosocjalistyczną, której członkowie: „żyli w luksusach na tyłach frontu, jego (żołnierza) kosztem i kosztem jego rodziny, razem z Gestapo i żandarmerią oraz wojskami SS, tymi legionami uprzywilejowanych pretorianów, zadzierających nosa i z góry patrzących na żołnierza liniowego, marznącego i przelewającego krew na froncie wschodnim”.

Według haseł głoszonych przez prasę „nowską” każdy żołnierz niemiecki, jeśli pragnął wrócić z Polski cały i zdrowy do domu i rodziny, to gdy Polacy wystąpią zbrojnie, powinien czym prędzej złożyć broń i czekać aż zostanie odesłany do Niemiec. W kalkulacjach gen. Roweckiego i referatu „N” powołanego do realizacji planu myślą przewodnią

Przykład plakatu Akcji N, który rozwieszany był w miastach Generalnego Gubernatorstwa

była nadzieja, że pod wpływem klęsk wojennych Niemcy załamią się moralnie i zaczną dezertować. Stąd też szczególny nacisk na podważenie morale niemieckiego wojska i ludności cywilnej.

Głównymi środkami propagandowymi było pięć periodyków, wydawanych w języku niemieckim i jeden w języku polskim. Dla żołnierzy niemieckich, walczących na froncie wschodnim przeznaczone były: „Der Soldat” i jego następca „Der Frontkämpfer” – wydawane w latach 1941-1944, „Bilder für die Truppe” z fotografiami obliczonymi na wywołanie u oglądających stanu przygnębienia, „Der Klabauter-

mann” (1942-1943) – satyryczne pismo ilustrowane. Dla ludności niemieckiej w Rzeszy i na terenach do niej wcielonych przeznaczono periodyk zatytułowany „Der Hammer” (1941) zmieniony później na „Der Durchbruch” (1942-1943). Natomiast „Die Ostwache” przeznaczony był dla Niemców w Generalnej Guberni, natomiast „Die Zukunft” (Przyszłość) (1943-1944) wydawany w języku polskim dla Volksdeutschtów, grożący im przykrymi konsekwencjami.

Ponadto wydrukowano setki ulotek pochodzących od rzekomych niemieckich organizacji podziemnych (np. grupy Hessa). Nawoływały one do obalenia

Hitlera, krzewiły separatyzm i doskonale naśladowały rozporządzenia władz niemieckich. Wydano np. dwa zarządzenia dotyczące nowych zasad urlopowych dla żołnierzy frontowych. Druki zostały rozesłane rzekomo przez Oberkommando der Wehrmacht i mówiły o konieczności wysłania na urlop żołnierzy, którzy: nie mieli urlopu od 12 miesięcy, brali udział w kampanii zimowej, co najmniej 6 miesięcy byli na froncie wschodnim lub 9 miesięcy walczili na pierwszej linii, byli ranni lub chorzy oraz tych, których rodziny ucierpiały wskutek bombardowań. Wynikało więc z niego jasno, że prawie każdemu z żołnierzy Wehrmach-

tu przysługuje urlop. Niezadowolony żołnierz dowiadywał się ponadto, że za wykonanie lub niewykonanie tego rozporządzenia odpowiedzialni są jego bezpośredni zwierzchnicy.

Generał Tadeusz Komorowski tak ocenił skutki akcji „N”: „Pojawienie się chociażby jednego wydawnictwa tej niby prasy podziemnej alarmowało Gestapo całego okręgu. Spotkał nas zaszczyt cytowania w tajnych rozkazach sztabu niemieckiego, w których ostrzegano dowódców poszczególnych armii przed drukami pochodzącymi rzekomo z Rzeszy, a w rzeczywistości produkowanymi we wrogich „kuchniach”. Nigdy jednak Niemcy nie odważyli się oficjalnie przyznać, że te kuchnie znajdowały się w Polsce czy też, że jakkolwiek z ujarzmionych narodów mógł z powodzeniem wymierzyć im cios w dziedzinie, którą uważali za swoją specjalność – w propagandzie”.

Historycy przypuszczają, że w Lipnie i okolicach w czasie II wojny światowej akcja „N” mogła przebiegać podobnie. Na pewno rozprowadzono tu ulotki dezinformujące. Materiały trafiały do punktu konspiracyjnego, który nosił kryptonim „Pralnia”.

(Opr.) Szymon Wiśniewski, fot. Domena publiczna

Postać

Szewc i bohater insurekcji

Tym razem przybliżamy postać warszawskiego szewca – Jana Kilińskiego, który wyzwolił Warszawę spod rosyjskiej okupacji w czasie Insurekcji Kościuszkowskiej. Jest on patronem ulic w wielu miastach.

Jan Kiliński prowadzi jeńców rosyjskich przez ulice Warszawy na obrazie Wojciecha Kossaka

Jan Kiliński urodził się w 1760 roku, w Trzemesznie w Wielkopolsce, w rodzinie Augustyna, majstra murarskiego i Marcjan-

ny. Do Warszawy przybył w roku 1780 i osiem lat później uzyskał tytuł mistrza szewskiego. W tym samym roku, kilka miesięcy póź-

niej poślubił Mariannę Rucińską. W latach 1792-1793 został wybrany radnym Warszawy. Był członkiem Związku Rewolucyjnego.

W dniach 17 (Wielki Czwartek) i 18 kwietnia 1794 roku, w czasie insurekcji warszawskiej stanął na czele ludu. Po 2 dniach walk z silnym garnizonem rosyjskim, dowodzonym przez Osipa Igelströma, oswobodzono stolicę. 19 kwietnia insurekcja przylączyła się do powstania kościuszkowskiego i uznała Kościuszkę za Najwyższego Naczelnika Siły Zbrojnej Narodowej. Władzę przejęła Rada Zastępcza Tymczasowa, w skład której wszedł także Kiliński. Pełnił w niej funkcję radcy w Wydziale Skarbowym, Deputacji Indagnacyjnej i Paszportowej. Wkrótce został zastępcą radcy Rady Najwyższej Narodowej. 28 czerwca 1794 roku Kiliński wysłał oddziały z Warszawy na front. 2 lipca 1794 roku został mianowany przez Kościuszkę pułkownikiem milicji mazowieckiej. Zorganizował 20. Regiment Pieszy Koronny, który bronił Warszawy przed oddziałami pruskimi. Pod koniec powstania (październik 1794) został wysłany do Poznania, gdzie został pojmany przez Prusaków

i wydany Rosjanom.

Po wyjściu z więzienia w twierdzy Pietropawłowskiej w Petersburgu (3 grudnia 1796) zamieszkał z rodziną w Wilnie, gdzie brał udział w konspiracji – spisek ojca Faustyna Ciecierskiego, za co został ponownie pojmany przez Rosjan i wywieziony w głąb Rosji. Po powrocie z niewoli (około roku 1798) prowadził warsztat szewski, nie angażując się w życie publiczne. Wyjątkiem było objęcie funkcji radnego Warszawy w okresie Księstwa Warszawskiego.

W roku 1811 poślubił Anstazję Jasińską. Był 2-krotnie internowany, podczas okupacji austriackiej (1809) i rosyjskiej (1813). W Królestwie Polskim uzyskał emeryturę wojskową (pułkownikowską). Pisał pamiętniki. Zmarł 28 stycznia 1819 roku. Został pochowany pod kościołem na warszawskich Powązkach, lecz jego grób został zniszczony w czasie przebudowy kościoła.

Opr. (Szyw), fot. domena publiczna

INFORMATOR DLA MIESZKAŃCÓW POWIATU RYPIŃSKIEGO

Szukasz...? Tylko u nas znajdziesz wszystko w jednym miejscu

OGŁOSZENIA DROBNE

Auto-moto

Autokasacja/demontaż

Absolutnie auta kupię w całości, rozbite lub na złom, odbiór lawetą. tel. 887-813-007

Doradztwo

Inne

Dopłaty, wypełnianie e-wniosków, dojazdy, 662860456

Nieruchomości

Domy

Sprzedam dom w zabudowie szeregowej w Wąbrzeźnie. Tel. 506 141 913

Domy/budynki

Sprzedam budynek w Wąbrzeźnie o powierzchni 272 m2 pod usługi / przemysł. Działka 678m2. Cena 439.000zł. Tel. 793 971 436 / 513 749 838

Działki

Sprzedam działkę budowlaną w ścisłym centrum Wąbrzeźna wraz z projektem budynku i pozwoleniem na budowę. Tel. 506 141 913

Grunty/Rolne

Kupię grunty ROLNE Tel. 508-789-127

Praca

Oferta

FIRMA REFLEX POSZUKUJE OSÓB NA STANOWISKO SPAWACZ/POMOCNIK SPAWACZA. SZCZEGÓŁOWE INFORMACJE POD NUMEREM TELEFONU 56 688 44 17 LUB OSOBIŚCIE W DZIALE KADR

Rolnictwo

Zwierzęta

Sprzedaj kurek odchowanych dostawa gratis. Tel. 503-508-148

Przyjmujemy zapisy na kurczaki brojlery żywe które sprzedawane będą około 20-maja Cena 7,50 Kg. Odbiór Ostrowite koło Golubia-Dobrzyń Tel. 696-774-698

Numer alarmowy

Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej
ul. Strażacka 4, 87-500 Rypin
tel. 54 280 37 37
tel. 54 280 91 53
numer alarmowy 998 lub 112

Komenda Powiatowa Policji
ul. Piłsudskiego 19
87-500 Rypin
tel. 54 230 82 00, 54 230 82 05
numer alarmowy 997 lub 112

Pogotowie energetyczne 991
Pogotowie gazowe 992
Pogotowie ciepłownicze 993
Pogotowie wodno-kanalizacyjne 994

Administracja

Urząd Miejski w Rypinie
ul. Warszawska 40
tel. 54 280 96 00

Starostwo Powiatowe w Rypinie
ul. Warszawska 38
tel. 54 280 24 33

Urząd Skarbowy w Rypinie
ul. Dojazdowa 10
tel. 54 280 92 10

Urząd Gminy Rogowo
Rogowo 51
tel. 54 280 16 22

Urząd Gminy w Brzuzem
Brzuzem 62
tel. 54 270 11 23
tel. 54 270 11 38
tel. 54 280 09 06

Urząd Gminy w Skrwilnie
ul. Rypińska 7
tel. 54 270 00 12

Urząd Gminy w Wąpielsku
Wąpielsk 20
tel. 56 493 83 21

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
ul. Nowy Rynek 5
87-500 Rypin
tel. 54 280 01 55

Powiatowy Urząd Pracy
ul. Nowy Rynek 14
87-500 Rypin
tel. 54 280 21 44

PKS Dworzec Autobusowy
ul. Dworcowa 20
87-500 Rypin
tel. 54 280 30 73

Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Rypinie
ul. Warszawska 38a
tel. 22 250 01 15

Kultura i rekreacja

Rypiński Dom Kultury
Warszawska 8
tel. 54 280 21 56

Rypińskie Centrum Sportu
ul. Dworcowa 11
tel. 54 233 9742

Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna w Rypinie
Warszawska 20
tel. 54 280 21 42

Oświata

Zespół Szkół nr 1
im. ks. Czesława Lissowskiego w Rypinie
ul. Kościuski 51
87-500 Rypin
tel./fax: 54 280 20 65

Zespół Szkół nr 2
im. Unii Europejskiej w Rypinie
ul. Dworcowa 11
87-500 Rypin
tel./fax: 54 280 31 61

Zespół Szkół nr 3
im. Bogdana Chelmskiego w Rypinie
ul. Nowy Rynek 20
tel. 54 280 24 05

Zespół Szkół nr 4
im. Ziemi Dobrzyńskiej w Nadrożu
ul. Nadróż 1
tel. 54 270 31 12

Zespół Szkół nr 5
im. ks. Jana Twardowskiego w Rypinie
ul. Młyńska 12
tel. 54 280 36 42

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
ul. Dworcowa 11
87-500 Rypin
tel. 54 280 50 48
Dom Dziecka
im. Janusza Korczaka w Rypinie
ul. Mławska 54

tel. 54 280 30 55
Dom Pomocy Społecznej „KOMBATANT” w Ugoszczu
Ugoszcz 30
87-522 Ostrowite
tel./fax: 54 270 11 33

Powiatowe Centrum Obsługi Oświaty
ul. Warszawska 38
87-500 Rypin
tel. 54 280 39 22

Chatka Puchatka.
Punkt przedszkolny.
Pankowska J.
ul. Jana Pawła II 11
87-500 Rypin
kom. 501 024 694

Przedszkole Niezapominajka
ul. Gustawa Sommera 16
87-501 Rypin
tel. 54 280 35 16

Przedszkole nr 1
ul. Młyńska 3
87-500 Rypin
tel. 54 280 57 97

Przedszkole Miejskie nr 2
ul. Wojska Polskiego 11
87-500 Rypin
tel. 54 280 31 32

Pomoc społeczna

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rypinie
ul. Warszawska 38 A
tel./fax: 54 280 36 41

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rypinie
ul. Warszawska 40
87-500 Rypin
tel. 54 280 96 51

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rypinie
ul. Lipnowska 4
tel. 54 280 22 79

Przedsiębiorstwa komunalne

Zarząd Dróg Powiatowych
ul. Strażacka 1
87-500 Rypin
tel. 54 280 34 04

Przedsiębiorstwo Komunalne „Komes” Sp. z o.o.
ul. Elizy Orzeszkowej 4
87-500 Rypin
tel. 54 280 24 62

Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o.
ul. Mikołaja Reja
87-500 Rypin
tel. 54 280 34 32

Zdrowie

Szpital Powiatowy w Rypinie
ul. 3 Maja 2
tel. 54 230 87 00

Pod Gryfem.
Apteka Spółki Eskulap
ul. Mławska 30
87-500 Rypin
tel. 54 280 59 94

Przy Przychodni. Apteka
ul. Księdza Lissowskiego 10
87-500 Rypin
tel. 54 280 40 62

DOZ Apteka dbam o zdrowie Remedium
ul. Koszarowa 3
87-500 Rypin
tel. 54 280 35 97

DOZ Apteka dbam o zdrowie
ul. Warszawska 14
87-500 Rypin
kom. 800 110 110

Apteka Społeczna na Mławskiej
Grupa Nowa Farmacja
ul. Mławska 1E
87-500 Rypin
tel. 54 236 66 88

Pod Orłem. Apteka Spółki Eskulap
ul. Kilińskiego 7
87-500 Rypin
tel. 54 280 20 44

Pod Eskulapem s.c. Apteka.
Wieczorek B.,
Zwierzynska I.
ul. Ogrodowa 36
87-500 Rypin

Apteka „Przy Szpitalu”
ul. 3 Maja 2
87-500 Rypin

ZASADY NADAWANIA OGŁOSZEŃ DROBNYCH

Twoje ogłoszenie ukaże się WE WSZYSTKICH naszych tygodnikach: CGD, CLI, CRY, CWA.

Aby nadać ogłoszenie :

- Wyślij treść ogłoszenia na adres e-mail: reklama@wpr.info.pl. Otrzymasz e-mail zwrotny z wyceną i nr konta do wpłaty
- Odwiedź nasze biuro i nadaj ogłoszenie osobiście: ul. Dworcowa 4, 87-400 Golub-Dobrzyń
- Ogłoszenia do kolejnego numeru przyjmujemy do godziny 16⁰⁰ w poniedziałki

Szczegółowe informacje pod numerem telefonu 662 061 331 lub 608-688-587. Regulamin znajdziesz na stronie www.golub-cgd.pl

NOWOŚĆ!

Ogłoszenia
drobne ze
zdjęciem!

Konkurs na fotografię przyrodniczą

REGION ➤ Wojewoda kujawsko-pomorski zaprasza osoby, które ukończyły 16 lat do udziału w kolejnej edycji konkursu fotograficznego „Przyroda województwa kujawsko-pomorskiego”. Prace w liczbie do 15 sztuk można wysyłać do 3 maja tego roku. Wyniki konkursu zostaną opublikowane najpóźniej 5 czerwca. Na laureatów czekają nagrody rzeczowe znacznej wartości

Zamierzeniem konkursu jest promocja i wspieranie ochrony unikalnych walorów przyrodniczych i krajobrazowych województwa kujawsko-pomorskiego, a także zachęcenie uczestników do obserwacji środowiska naturalnego i rozwój świadomości ekologicznej społeczeństwa. W ramach realizacji założonego celu zostaną wyłonione najciekawsze fotografie interpretujące temat w sposób nowatorski i kreatywny, a jednocześnie reprezentujące najwyższą jakość techniczną, kompozycyjną oraz artystyczną. Wybrane prace zostaną

umieszczone w publikacjach wydanych przez organizatora w terminie nie dłuższym niż 6 miesięcy od dnia rozstrzygnięcia konkursu. Wydanie publikacji finansowane będzie ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu.

Warunkiem udziału w konkursie jest samodzielne wykonanie fotografii w rozdzielczości co najmniej 300 dpi, w formacie jpeg lub jpg, w wielkości nie przekraczającej 20 MB, o krótszym boku powyżej 1000 pikseli. Uczestnik może zgłosić maksymalnie 15 prac, przy czym

każda z nich powinna być zatytułowana w sposób odróżniający ją od innych.

Obróbka fotografii przesłanych na konkurs może polegać jedynie na zabiegach takich jak: stosowane w ciemni fotograficznej czyli rozjaśnianie, kontrast, redukcja koloru itp. Fotomontaż i manipulacja cyfrowa są niedopuszczalne.

Nadesłane zdjęcia poddane zostaną ocenie jury, które na podstawie kryteriów takich, jak: zgodność prac z tematem konkursu, oryginalność oraz walory artystyczno-kompozycyjne i jakość techniczna

wybierze do 220 najlepszych fotografii.

Nagrody:

Grand Prix konkursu – nagroda rzeczowa o wartości 2 000 zł.

Nagroda specjalna o wartości 1 500 zł dla wyróżniającego się autora lub pracy.

I miejsce – nagroda rzeczowa o wartości 1 800 zł.

II miejsce – nagroda rzeczowa o wartości 1 600 zł.

III miejsce – nagroda rzeczowa o wartości 1 400 zł.

8 wyróżnień o wartości 600 zł. Szczegółowe informacje, regu-

lamin konkursu i formularz zgłoszeniowy zainteresowani udziałem w przedsięwzięciu znajdą na stronie: <https://www.gov.pl/web/uw-kujawsko-pomorski>, wpisując w dostępną we wskazanym linku wyszukiwarce „Przyroda województwa kujawsko-pomorskiego 2023”. W razie pytań i wątpliwości można uzyskać wyjaśnienia pod nr. telefonów: 523 497 587 i 604 060 204 lub pocztą elektroniczną pisząc na adres: fotokonkurs@bydgoszcz.uw.gov.pl.

Tekst i fot. (jd)

Rypin

Zaproszenie na spotkanie z Martyną Bundą

W poniedziałek 24 kwietnia w Miejsko-Powiatowej Bibliotece Publicznej w Rypinie, ul. Warszawska 20 będzie miało miejsce spotkanie autorskie z Martyną Bundą, które poprowadzi dziennikarz Jarosław Jaworski.

Martyna Bunda jest pisarką i dziennikarką. Za debiutancką powieść „Nieczułość” otrzymała Nagrodę Literacką „Gryfia”, Pomorską Nagrodę Literacką „Wiatr od morza” oraz w 2018

roku nominację do Nagrody Literackiej Nike i Nagrody Literackiej Gdynia. Za powieść „Kot niebieski” była desygnowana do Warszawskiej Nagrody Literackiej. W marcu tego roku uka-

zała się jej najnowsza książka „Podwilcze”.

Zanim zajęła się literaturą, przez lata była autorką reportaży, potem kierowała działem krajowym tygodnika „Polityka”,

w którym pracuje do dziś. Jest też komentatorką poranków w radiu TOK FM. W książkach i reportażach wraca na Kaszuby, gdzie się wychowała. Jednym z motywów przewijających

się przez jej twórczość jest podnoszenie się z najtrudniejszych doświadczeń.

Tekst i fot. (jd)

TYGODNIK REGIONU
RYPIŃSKIEGO

CRY

Redakcja:
87-400 Golub-Dobrzyń,
ul. Dworcowa 4,
tel. 662 061 331,
e-mail: redakcja@wpr.info.pl

Redaktor naczelny:
Andrzej Korpalski
tel. 535 170 961
a.korpalski@wpr.info.pl

Dział reklamy i ogłoszeń:
tel. 608 688 587
e-mail: reklama@wpr.info.pl

Kolportaż prasy:
tel. 662 061 331

Wydawca:
WPR Sp. z o.o.
87-400 Golub-Dobrzyń,
ul. Dworcowa 4
(Nakład WPR 3600 egz.)

Druk:
POLSKA PRESS Sp. z o.o.
02-672 Warszawa, ul. Domaniewska 45

Redakcja nie zwraca tekstów
niezamówionych oraz zastrzega
sobie prawo do ich redagowania
i skracania. Redakcja nie odpowiada
za treść zamieszczonych ogłoszeń.

Renta wypadkowa. Co warto wiedzieć?

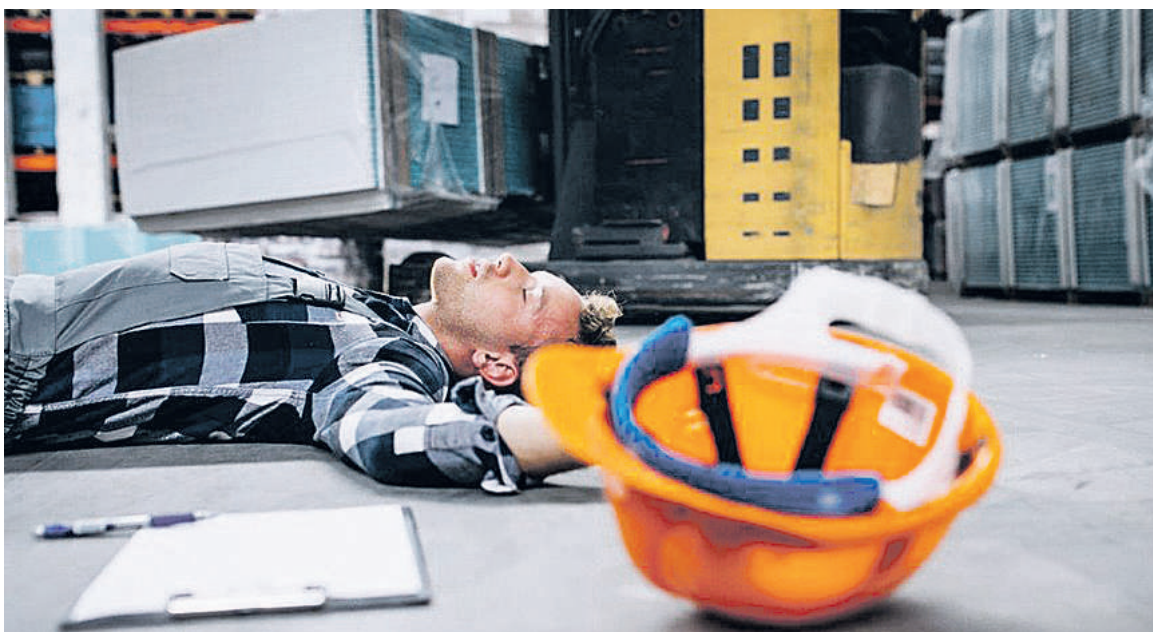
REGION ➤ W związku z wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową możemy liczyć na szereg świadczeń wypłacanych przez ZUS, jeśli podlegamy ubezpieczeniu wypadkowemu. Jednym z nich jest tzw. renta wypadkowa

Rentę z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową w całym kraju z ZUS-u otrzymuje 64 tys. osób, w tym w województwie kujawsko-pomorskim ponad 3,8 tys. – Świadczenie to przysługuje niezależnie od długości okresu ubezpieczenia wypadkowego, a także bez względu na datę powstania niezdolności do pracy spowodowanej takim wypadkiem – informuje Krystyna Michałek, regionalny rzecznik prasowy ZUS w województwie kujawsko-pomorskim.

O tym, czy niezdolność do pracy ma związek z wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową orzeka Lekarz orzecznik ZUS lub Komisja Lekarska.

Wymagane dokumenty

ZUS nie wypłaca z urzędu renty wypadkowej. Konieczny jest wniosek, który można pobrać ze strony zus.pl. Formularz dostępny jest również w każdej placówce ZUS w punkcie informacyjnym w sali obsługi klientów. Wniosek można złożyć osobiście lub przez pełnomocnika w dowolnej placówce ZUS. Można go przesłać elektronicznie przez PUE ZUS lub skorzystać z pośrednictwa: operatora pocztowego, płatnika składek, czy polskiego urzędu konsularnego.

Do wniosku należy dołączyć:

- informację o okresach składowych i nieskładowych wraz z dokumentami potwierdzającymi okresy m.in.: pracy, prowadzenia działalności pozarolniczej, służby wojskowej, pobierania zasiłku dla bezrobotnych, urlopu wychowawczego, nauki w szkole wyższej,
- dokumenty potwierdzające osiągnięte wynagrodzenie,
- zaświadczenie o stanie zdrowia (druk OL-9) wystawione nie wcześniej niż na miesiąc przed złożeniem wniosku oraz ewentu-

alnie dokumentację medyczną,

- wywiad zawodowy, jeżeli osoba ubezpieczona pozostaje w zatrudnieniu,
- protokół ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku przy pracy, sporządzony przez pracodawcę lub kartę wypadku wraz z wyjaśnieniami poszkodowanego oraz informacjami zebranymi od świadków, bądź decyzję o stwierdzeniu choroby zawodowej wydaną przez państwowego inspektora sanitarnego.

Wymagane dokumenty należy złożyć po zaistnieniu wypadku lub stwierdzeniu choroby

zawodowej, nie później niż 30 dni przed ustaniem prawa do zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego albo wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy.

Zdarzają się sytuacje, w których świadczenie nie przysługuje. Na przykład, jeśli wypadek przy pracy jest skutkiem wyłącznego złamania przez poszkodowanego przepisów o ochronie życia i zdrowia, gdy nastąpiło to umyślnie lub z powodu jego rażącego niedbalstwa. Renta wypadkowa nie przysługuje również ubezpieczonemu, który, będąc w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem

środków odurzających albo substancji psychotropowych, przyczynił się w znacznym stopniu do spowodowania wypadku.

Od decyzji przysługuje odwołanie, które należy wnieść pisemnie lub ustnie do protokołu, za pośrednictwem jednostki organizacyjnej ZUS, która wydała decyzję, do sądu okręgowego – sądu pracy i ubezpieczeń społecznych, w terminie miesiąca od dnia doręczenia decyzji.

Uprawniony może pobierać półtora świadczenia

– Jeśli osoba ubezpieczona nabydzie prawo do emerytury, to ZUS będzie wypłacał oba świadczenia- przysługującą rentę powiększoną o połowę emerytury lub emeryturę powiększoną o połowę renty. Zastosowanie tych proporcji jest uzależnione od wysokości pobieranych świadczeń (świadczenie wyższe wypłacamy w 100 proc., świadczenie niższe w 50 proc.) lub od wyboru świadczeniobiorcy. Co ważne w przypadku podjęcia zatrudnienia np. na umowę o pracę, umowę zlecenia, ZUS zawiesi prawo do wypłaty renty wypadkowej. W takiej sytuacji będzie wypłacał tylko emeryturę – wyjaśnia rzeczniczka.

(red), fot. ZUS

Region

Spiesz się z wnioskiem o 500 plus

Rodzice, którzy chcą zachować ciągłość wypłaty 500 plus, powinni do końca kwietnia złożyć wniosek na nowy okres świadczeniowy. Wówczas jeśli przekazane dokumenty będą kompletne i prawidłowo wypełnione ZUS wypłaci wsparcie jeszcze w czerwcu.

Już od początku lutego ZUS przyjmuje wnioski o 500 plus na nowy okres świadczeniowy, który rozpocznie się 1 czerwca 2023 r. i potrwa do 31 maja 2024 r. – Jeśli ro-

dzice nie chcą mieć przerwy w wypłacie świadczenia, elektroniczny wniosek powinni złożyć do końca kwietnia. Jeśli będzie on kompletny i prawidłowo wypełniony, to Zakład

wypłaci pieniądze do 30 czerwca – informuje Krystyna Michałek, regionalny rzecznik prasowy ZUS w województwie kujawsko-pomorskim.

Dotychczas na nowy okres świadczeniowy w województwie kujawsko-pomorskim do ZUS-u wpłynęło 181,7 tys. wniosków o świadczenie 500 plus na ponad 285,1 tys. dzieci. W całym kraju od 1 lutego ZUS przyjął ich niemal 3,4 mln na 5,3 mln dzieci.

Wniosek o świadczenie wychowawcze 500 plus ma formę wyłącznie elektroniczną. Można go złożyć przez aplikację mobilną mZUS, Platformę Usług Elektronicznych (PUE) ZUS, portal Emp@tia albo bankowość elektroniczną.

Nie należy zwlekać ze złożeniem wniosku. Im później zostanie przekazany, tym później pieniądze trafią na rachunek bankowy. Rodzice i opiekunowie, którzy do 30 kwietnia złożą prawidłowo wypełniony wniosek, otrzymają przelew do 30 czerwca. Jeśli złożą wniosek w maju lub czerwcu – ZUS wypłaci świadczenie wraz z wyrównaniem od czerwca odpowiednio do 31 lipca lub 31 sierpnia. Natomiast, gdy złożą wniosek po 30 czerwca, to nie otrzymają już wyrównania od czerwca. Świadczenie będzie przyznane od miesiąca złożenia wniosku.

– Na przykład, jeśli wniosek wpłynie do ZUS-u w lipcu, to rodzic straci świadczenie za czerwiec,

a wypłata pieniędzy dotrze na konto dopiero do 30 września. Warto więc pilnować terminów, by mieć zagwarantowaną ciągłość wypłaty, jak również nie stracić prawa do świadczenia – tłumaczy Krystyna Michałek.

W przypadku nowo narodzonego dziecka rodzic ma 3 miesiące na złożenie wniosku. Jeżeli zrobi to w tym terminie, to otrzyma świadczenie z wyrównaniem od dnia urodzenia dziecka. Świadczenie wychowawcze przysługuje, na dziecko do dnia ukończenia przez nie 18. roku życia. Wynosi 500 zł miesięcznie, a w przypadku opieki naprzemiennej 250 zł.

(red), fot. ZUS

Będą aktywizować mieszkańców

POWIAT ▶ Trzy gminy – Brzuze, Rogowo i Skrwilno ogłosiły rekrutację do centrów aktywności lokalnej, a gmina Rypin do Akademii Młodego Lidera. Przedsięwzięcia są realizowane we współpracy ze Stowarzyszeniem Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ

Centrum Aktywności Lokalnej w Brzuzem

W ramach projektu zostaną zorganizowane warsztaty rzeźbiarskie, malarskie i fotograficzne. Będą też wyjazdy do ośrodków związanych z kulturą i sztuką. W zajęciach może wziąć udział młodzież w wieku 12-18 lat z terenu gminy Brzuze. Zwiększeniem warsztatów będą wystawy prac uczestników. Planowana liczebność grupy to 15 osób.

Centrum Aktywności Lokalnej w Ostrowitem

Dla dzieci w wieku 7-14 lat z terenu gminy Brzuze zostaną zorganizowane zajęcia z tańca. Uczestnicy wyjadą również do placówek kultury takich jak teatr czy opera. Podsumowaniem zajęć mają być przeglądy powstałych

zespołów tanecznych. W warsztatach będzie mogło wziąć udział maksymalnie 40 osób.

Centrum Aktywności Lokalnej w Rogowie

Zostaną przeprowadzone warsztaty teatralne skierowane do 24 osób w wieku od 16 lat z gminy Rogowo. Poza tym odbędą się zebrania w ramach dyskusyjnego klubu książki, a także spotkania z autorami popularnych powieści i ze znaną osobą ze świata filmu.

Centrum Aktywności Lokalnej w Skrwilnie

W spotkaniach w Skrwilnie będzie mogło wziąć udział 10 osób w wieku od 14 do 20 lat z terenu gminy. Program jest dość urozmaicony. Odbędą się warsztaty aktywnych liderów, podczas

których uczestnicy poznają podstawy komunikacji interpersonalnej, procesy grupowe, zasady pracy w zespole, sposoby aktywizowania do działania, i nauczą się zarządzania projektem. Dowiedzą się, jakie są źródła pozyskiwania środków na działania społeczne i regulacje prawne z tym związane. Zostaną przeprowadzone warsztaty z zakresu animacji kulturalnej jako elementu organizacji inicjatyw w społeczności lokalnej, teatralne – dające możliwość zainicjowania pracy nad powstaniem etiudy teatralnej od momentu poznania tekstu, poprzez twórczą pracę nad ruchem scenicznym, choreografię, po przygotowanie własnej scenografii i kostiumów. Będą też zajęcia medialno-filmowe, wykłady na

temat pierwszych kin w Polsce oraz spotkanie ze znaną postacią ze świata filmu i seanse w kinie plenerowym. Uczestnicy i mieszkańcy wezmą udział w grze terenowej polegającej na połączeniu marszu na orientację z rozwiązywaniem zagadek.

Akademia Młodego Lidera w gminie Rypin

Zajęcia będą się odbywać w Gminnej Bibliotece Publicznej w Kowalkach, w bibliotece w Borzyminie i w bibliotece w Sadłowie. W każdym z tych miejsc będą utworzone 12-osobowe grupy. W przedsięwzięciu mogą wziąć udział dzieci w wieku 10-14 lat. Dla uczestników zaplanowano zajęcia stacjonarne i objazdowe dotyczące lokalnych zasobów i potencjału gminy Rypin, a tak-

że warsztaty medialne, wyjazdy edukacyjne do siedzib lokalnych władz, mediów i ośrodków kultury, spotkanie ze znaną postacią ze świata kultury oraz seans w kinie plenerowym.

Zgłoszenia do udziału w zajęciach są przyjmowane do 25 kwietnia. Szczegółowe informacje, formularz zgłoszeniowy i regulamin są dostępne na stronie internetowej Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ pod adresem: <http://www.elgd.pl/elgd3/>. W razie pytań i niejasności należy się kontaktować pod nr. telefonów: 505 759 320, 572 352 797 oraz pocztą elektroniczną pod adresem: dobrzyniaci@wp.pl.

Tekst i fot. (jd)

OGŁOSZENIE

WÓJT GMINY BRZUZE

ogłasza o wyłożeniu do publicznego wglądu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Brzuze. Projekt studium wraz z prognozą oddziaływania na środowisko zostanie wyłożony do publicznego wglądu w dniach od 24 kwietnia 2023 r. do 18 maja 2023 r. w siedzibie Urzędu Gminy Brzuze, w pok.nr 1 w godzinach 9⁰⁰ do 15⁰⁰ oraz na stronie BIP Urzędu Gminy Brzuze. (adres: www.brzuze.pl) zakładka aktualności.

Dyskusja publiczna nad rozwiązaniami przyjętymi w projekcie Studium odbędzie się w dniu 8 maja 2023 r. o godz. 12⁰⁰ w sali nr 4 w budynku Urzędu Gminy Brzuze.

Zgodnie z art. 11 pkt 8 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, każdy, kto kwestionuje ustalenia przyjęte w projekcie Studium, może wnieść uwagi. Uwagi należy składać Wójtowi Gminy Brzuze, w formie pisemnej na adres: Urząd Gminy Brzuze, 87-517 Brzuze, z podaniem imienia i nazwiska lub nazwy jednostki organizacyjnej, adresu, oznaczenia nieruchomości, której uwaga dotyczy, w nieprzekraczalnym terminie do dnia 9 czerwca 2023 r.

Jako wniesione na piśmie uznaje się również uwagi wniesione za pomocą elektronicznej skrzynki podawczej opatrzone kwalifikowanym podpisem elektronicznym lub opatrzone kwalifikowanym podpisem potwierdzonym profilem zaufanym ePUAP.

Informacje można uzyskać w Urzędzie Gminy Brzuze lub pod nr tel. 0 54 270 11 23 wew.41.

Rypin gospodarzem gali boksu

SPORTY WALKI ▶ Po roku olimpijski boks ponownie zawitał do Rypina. W piątek w Rypińskim Centrum Sportu odbyła się Gala Suzuki Boxing Night 21

Na początku wydarzenia wiceprezes Polskiego Związku Bokserskiego ds. Zagranicznych Roman Ślągowski i wiceprezes ds. Finansów i Organizacji Maciej Demel podziękowali gospodarzom gali na czele z burmistrzem Rypina Pawłem Grzybowskiem, a także doktorowi Michałowi Kułakowskiemu – ordynatorowi oddziału ortopedii w rypiń-

skim szpitalu za dotychczasową współpracę przy organizacji wydarzenia oraz wspieranie działań Polskiego Związku Bokserskiego. Nie zabrakło także słów uznania dla gościa specjalnego Gali Suzuki Boxing Night 21 – legendy polskiego boksu Andrzeja Gołoty.

Podczas gali kadra polskich seniorów prowadzona przez

Wojciecha Bartnika zmierzyła się z pięściarzami z Niemiec. Były to zacięte popisy utalentowanych polskich pięściarzy, którzy stanęli w szranki z bardzo mocną reprezentacją Niemiec. Biało-czerwoni przegrali 10:12, ale przynieśli kibicom wiele powodów do radości.

– Dziękujemy naszym pięściarzom za niezapomniane

sportowe emocje na najwyższym poziomie, a wszystkim zgromadzonym w hali Rypińskiego Centrum Sportu za doping i wspianą atmosferę. Wydarzenie było okazją nie tylko do zobaczenia świetnych występów pierwszej reprezentacji narodowej seniorów w boksie olimpijskim, ale również do promocji miasta oraz obiektu sportowe-

go, jakim jest Rypińskie Centrum Sportu – informuje Urząd Miasta Rypin.

Gospodarzami Gali Suzuki Boxing Night 21 w Rypinie było Miasto Rypin i Powiat Rypiński. Wydarzenie z Rypina na żywo relacjonowała TVP Sport.

(ak),

fot. Polski

Związek Bokserski

Piłka nożna

Kompromitacja Lecha

Piąta porażka w szóstym meczu rundy wiosennej IV ligi przelała czarę goryczy i Lech Rypin zmienił trenera, a czym piszemy w artykule obok. O meczu ze Spartą Brodnica informujemy jedynie z dziennikarskiego obowiązku.

Najkrócej mówiąc, była to kolejna kompromitacja w tej rundzie. Po 0:6 w Łabiszynie mamy 0:5 w Brodnicy. Posada poprzedniego trenera i tak już wisiała na włosku, teraz zarząd klubu nie miał wyjścia. Koncepcja Rafała Wiśniewskiego nie obroniła się na boisku, także w Brodnicy, w miniony weekend.

W 8. minucie po akcji Lecha Moszczyński nie oddał strzału. W 17. minucie Moszczyński uderzył nad bramką Sparty. Trzy minuty później Śmigrodzki strzelił niecelnie. W 28. minucie Ambrochowicz obronił strzał gracza gospodarzy. Zaraz po

tym, po kolejnej dobrej akcji Lecha Brzośka uderzył minimalnie nad bramką. W 36. minucie Rozpierski strzelał niecelnie. W 41. minucie Sparta wyszła na prowadzenie. Tuż przed przerwą zrobiło się 2:0 dla gospodarzy.

W 55. minucie głową uderzył Brzośka, ale za słabo. Kilka minut później Moszczyński posłał piłkę obok słupka. Na kwadrans przed końcem Trędewicz uderzył prosto w bramkarza. W 78. minucie błąd popełnił nasz bramkarz i po pięknym strzale gracza Sparty zrobiło się 0:3. Od 80. minuty Lech grał w 10,

po drugiej żółtej i w konsekwencji czerwonej kartce dla Krajewskiego. W 84. minucie padł kolejny gol dla Sparty. W 90. minucie gracz Sparty ustalił wynik meczu na 5:0.

Po tej porażce Lech Rypin znalazł się na 14. miejscu w tabeli, a więc już bezpośrednio nad strefą spadkową. Nikt w Rypinie nie wyobraża sobie spadku do okręgówki, jednak zespół pod wodzą Szymona Moszczyńskiego musi ostro wziąć się do pracy. Szansa na rehabilitację już w sobotę, ale łatwo nie będzie, bo goście z Tłuchowa też zawodzą, też zmienili trenera, a że ambicje mają duże, będą koniecznie chcieli wygrać. Relacja z tego meczu w kolejnym CRY.

Sparta Brodnica – Lech Rypin 5:0 (2:0)

Skład: Ambrochowicz – Krajewski, Żelazny, Baranowski, Sternicki, Moszczyński (Dormowicz), Rozpierski, Brzośka, Śmigrodzki (Zieliński), Trędewicz (Łapkiewicz), Narewski (Listkowski).

(ak),

fot. archiwum

Piłka nożna

Moszczyński za sterami

Rafał Lewandowski został odsunięty od prowadzenia czwartoligowego Lecha Rypin. Nowym szkoleniowcem został Szymon Moszczyński.

Gwoździem do przysłowiowej trumny Lewandowskiego była sobotnia porażka 0:5 ze Spartą Brodnica (więcej o tym w artykule obok – red.). Jeszcze tego samego dnia zarząd klubu wydał oświadczenie.

– Rafał Lewandowski, dotychczasowy trener czwartoligowego Lecha Rypin, w dniu dzisiejszym został odsunięty od prowadzenia pierwszego zespołu. Dziękujemy za dotychczasową pracę w naszym klubie i życzymy wszystkiego do-

brego – czytamy w komunikacie.

Szkoleniowiec był związany z rypińskim klubem od stycznia 2022 roku. Drużyna przegrała 14 z 23 rozegranych meczów i zajmuje 14. miejsce w tabeli IV ligi kujawsko-pomorskiej. Rafała Lewandowskiego zastąpił wciąż aktywny piłkarz Szymon Moszczyński. Kolejny mecz rypinianie rozegrają w najbliższą sobotę z Tłuchową Tłuchowo.

(AdWo), fot. archiwum